

А. В. Мельник

Ландшафт культурний

ЛАНДШАФТ КУЛЬТУРНИЙ – раціонально та цілеспрямовано змінений і оптимізований людиною на науковій основі для задоволення потреб суспільства [ландшафт географічний](#). Є окремою класифікац. категорією антропогенно змінених ландшафтів (див. [Антропогенний ландшафт](#)). Окрім Л. к., свідомо перетворених, здатних максимально ефективно задовольняти людські потреби, розрізняють ландшафти умовно незмінені (первинні), які не використовували безпосередньо у госп. цілях (напр., високігір'я Антарктиди); слабозмінені, які зазнали переважно екстенсив. госп. впливу (вибірк. рубки, мисливство) без порушення осн. природ. зв'язків, а перетворення їхніх окремих компонентів мають зворот. характер; сильнозмінені (акультурні), у яких інтенсив. свідомий чи несвідомий вплив на низку природ. компонентів призвів до суттєвих порушень структури, поширення таких негатив. стихій. процесів, як вторинна [ерозія](#) і [дефляція](#), змивання ґрунтів, засолення, забруднення атмосфер. повітря, вод і ґрунтів тощо. Оскільки Л. к. відносно небагато, актуал. завданням є перетворення акультур. ландшафтів у культурні. Л. к. характерні висока продуктивність та екон. ефективність, оптимал. для життя людини екол. умови та високі естет. властивості. Осн. цілі його формування: забезпечення макс. продуктивності віднов. природ. ресурсів, переважно біологічних; ефективне використання віднов., невичерп., незабруднюючих середовище джерел енергії; попередження небажаних негатив. стихій. процесів як природ., так і техноген. характеру (змив ґрунтів, ерозія, заболочення, обміління річок, зсуви, забруднення води, повітря, ґрунтів та ін.); оптимізація сан.-гіг. умов довкілля; забезпечення найкращих природ. умов для виховання та культур. розвитку людини; забезпечення оптимал. функціонування морфол. одиниць ландшафту. Наук. основи формування Л. к. полягають, по-перше, у реалізації заходів, спрямованих на регулювання його горизонт. і вертикал. структур, тобто організацію тер. ландшафту з врахуванням морфол. будови (поєднань місцевостей, урочищ і фацій) для того, щоб знайти якнайкраще застосування для кожної морфол. одиниці, а для кожного виду землекористування – найбільш сприятливі фації і урочища; по-друге, – у використанні зв'язків між компонентами ландшафту для підсилення одних фіз.-геогр. процесів і ослаблення ін., негативних. Формування Л. к. на практиці здійснюють шляхом організації його тер. і регулювання «природ. функцій», тобто процесів, пов'язаних із взаємодією природ. компонентів. Організація тер. Л. к. ґрунтується на низці геогр.

принципів: Л. к. не повинен бути одноманітним з погляду структури землекористування; він не містить антропоген. пустирів, звалищ, закинутих кар'єрів тощо; із всіх видів використання земель перевагу слід надавати зеленим насадженням; у деяких ландшафтах для підтримки природ. рівноваги доцільним є екстенсивне використання земель; у проектах створення Л. к. обов'язково відводять місце для природоохорон. тер.; розроблення рац. планув. структури супроводжують його зовн. благоустроєм, підтриманням або формуванням високих естет. якостей; при створенні Л. к. необхідно враховувати горизонт. зв'язки між морфол. одиницями – фаціями, урочищами та місцевостями, які здійснюються через циркуляцію повітр. мас і стоки; рац. розміщення угідь і правил. режим їх використання та охорони необхідно поєднувати із заходами з підвищення потенціалу унаслідок різноманіт. меліорацій. Гол. напрями регулювання природ. процесів з метою формування Л. к.: зміна характеру рослин. покриву, регулювання процесу стоку, вплив на геохім. кругообіг і біол. метаболізм шляхом використання в допустимих нормах мінерал. добрив, пестицидів і гербіцидів тощо.

Рекомендована література

1. Исаченко А. Г. Оптимизация природной среды (географический аспект). 1980;
2. Охрана ландшафтов: Толковый слов. 1982;
3. Исаченко А. Г. Ландшафтоведение и физико-географическое районирование. 1991 (усі – Москва).

Бібліографічний опис:

Ландшафт культурний / А. В. Мельник // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2016. – Режим доступу:

<https://esu.com.ua/article-53160>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).